

Handläggare: Julia Sandahl
Telefon: 08-508 25 413

Till
Socialtjänst- och
arbetsmarknadsnämnden

Fördjupningsstudie om Betydelsen av alkohol

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden godkänner anmälan av rapporten.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

Under våren 2010 genomfördes nio fokusgruppsintervjuer med flickor i årskurs nio i Stockholms stad. Syftet var att analysera vilken mening som tillskrivs alkohol för att få en djupare förståelse av den höga alkoholkonsumtion bland flickor som Stockholmsenkäten 2008 vittnade om. Analysen skulle också bringa klarhet i de skillnader i storkonsumtion av alkohol som råder mellan stadens olika stadsdelar. I materialet kan man grovt sett urskilja tre grupper av flickor. De som dricker och är positivt inställda till alkoholkonsumtion, de som dricker måttligt eller nästan inte alls samt de som inte dricker alls. I studien framkommer det bland annat tydligt att flickornas alkoholkonsumtion bör förstås mot bakgrund av den omgivande vuxenvärldens föreställningar om alkohol.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom Preventionscentrum- Europaforum vid avdelningen för stadsövergripande frågor.

Bakgrund

Vartannat år utför Preventionscentrum Stockholm en totalundersökning, den s.k. *Stockholmsenkäten*, bland stadens samtliga elever i grundskolans årskurs 9 och årskurs 2 på gymnasiet. Eleverna svarar på frågor om bland annat alkohol, droger, kriminalitet och trygghet. Ett av de resultat som var mest påfallande i 2008 års undersökning var innerstadsflickornas höga alkoholkonsumtion. Resultaten ledde till att det från några av stadsdelsförvaltningarna väcktes önskemål om fördjupade analyser av problematiken samt förslag till åtgärder och insatser.

Hösten 2009 färdigställdes en fördjupad kvantitativ analys om riskfaktorer för storkonsumtion av alkohol bland flickor i Stockholms stad, *Tjejer & alkohol*. Studien redovisade vilka riskfaktorer som har relevans för problematiken samt ett antal förslag till hur förebyggande insatser bör riktas. En av slutsatserna i *Tjejer och alkohol* var att ytterligare fördjupningar är nödvändiga för att öka förståelsen för betydelsen av alkohol samt för skillnaderna i stadens olika områden. Föreliggande studie, *Betydelsen av alkohol*, är ett komplement och en utlöpare till rapporten *Tjejer och alkohol*.

Studiens innehåll och resultat

Nio skolor valdes ut för intervjuer i fokusgrupper. I varje grupp var det två intervjuare som strukturerade intervjuerna så att tjejerna inledningsvis fick berätta om sina första erfarenheter av alkohol för att sedan gå in på sina erfarenheter av alkoholen idag. I ett andra steg diskuterades ett antal bilder föreställande en mängd konkreta dryckessituationer. Avslutningsvis fördjupades diskussionen omkring några konkreta frågor som tagits upp under samtalets gång. Valet att använda fokusgrupper som metod motiveras delvis av att det är möjligt att samla in ett stort intervjumaterial på kort tid. Men ungdomar konsumerar också oftast alkohol i grupp och att då intervjua i grupp gör det möjligt att studera hur gruppen formar sin bild av alkoholkonsumtion. I grupperna studeras vilka möjligheter och hinder som uppstår i flickornas självuppfattning i samband med användandet av alkohol samt vilka skillnader och likheter som kan observeras mellan och inom olika grupper.

I materialet kan man grovt sett urskilja tre grupper av flickor. De som dricker och är positivt inställda till alkoholkonsumtion, de som dricker måttligt eller nästan inte alls samt de som inte dricker alls.

Bland de flickor som dricker och är positivt inställda till alkohol diskuteras alkoholkonsumtionen i termer av möjligheter att handla på vissa sätt i sociala situationer, som en naturlig och viktig del av det sociala livet och som någonting utvecklande och naturligt för ungdomstiden. De flickor som dricker måttligt eller nästan inget alls talade mer om de olika sociala risker som alkoholkonsumtionen medför i form av ryktesspridning och negativa värderingar. De flickor som inte dricker alls, slutligen, hänvisade framför allt till religiösa uppfattningar samt till en viss moralisk hållning. Det är, enligt analysen, svårt att uttala sig om huruvida dessa skillnader speglar specifika bostadsområdets normer gällande alkoholkonsumtion. Snarare är det så att alkoholkonsumtion värderas på olika sätt beroende på vilket sammanhang och i vilka kretsar flickorna befinner sig

En slutsats är att vilka sociala nätverk flickorna tillhör/har tillgång till bör uppmärksammas i det preventiva arbetet. Något som går hand i hand med rapporten *Tjejer och alkohols* betoning på kamrat- och familjeinfluensers betydelse för flickornas alkoholkonsumtion.

En annan slutsats av vikt för det preventiva arbetet är att flickorna förhöll sig på ett likartat sätt till vissa teman kopplade till alkohol oavsett vilket socialt nätverk eller område i Stockholm de tillhör. De framstår på många sätt som ”alkoholexperter” som bland annat kan förklara alkoholism i termer av genetik, socioekonomisk position, psykologiska faktorer etcetera. I studien konkluderas att alkohol är någonting som flickorna har stor kunskap om. Det finns en repertoar av berättelser som återupprepas bland dem och som hämtas ur någonting gemensamt.

De hänvisar precis som vuxna till alkoholen som ”socialt smörjmedel” ett sätt att lösa upp hämningar i sociala situationer. Alkoholen möjliggör vissa handlingar som t. ex flirtande och sexuella kontakter som inte skulle hända utan alkoholen.

Alkoholen och drickande kopplas också till att positionera sig själv som ung vuxen. Genom att konsumera alkohol står man närmare vuxenvärlden än barndomen. Det formuleras dock också tydliga skillnader mellan tonåren och vuxenvärlden, berusningen hör till tonåren och ett måttligt balanserat drickande hör till vuxenvärlden.

När tjejerna beskriver sina föräldrars syn på deras alkoholkonsumtion så återfinns en del berättelser av tjejernas egen syn på vuxenblivandet, som en period där alkohol är något ofrånkomligt och som ett naturligt inslag i ungdomen. Tjejernas drickande har en stark koppling till samhällets föreställningar om ungdomstiden och den naturliga plats alkohol har i samhället.

Förvaltningens synpunkter

Det alkohol- och drogförebyggande arbetet bygger i hög utsträckning på risk- och skyddsfaktorer för avvikande beteende. Storkonsumtion av alkohol är bland många ungdomsgrupper och i stora delar av Stockholms stad ett beteende som är så vanlig att man kan ifrågasätta huruvida det bör ses som ett avvikande beteende (Över 30 % av flickor i årskurs nio i vissa områden kan betraktas som storkonsumenter av alkohol enligt Stockholmsenkäten 2008). Endast en liten del av dessa utvecklar ett beroende och får problem senare i livet.

I resultaten från Stockholmsenkäten 2010 som presenteras i denna nämnd ser vi en uppgång av andelen både pojkar och flickor som inte dricker alkohol. Det är en glädjande utveckling och visar på att det finns anledning för både föräldrar och ungdomar att ompröva föreställningen om alkoholkonsumtionens nödvändighet för vuxenblivandet. Det finns all anledning att låta bilden av alkoholkonsumtion som en naturlig del av ungdomen brytas mot det faktum att fler ungdomar väljer att inte dricka alkohol. I arbete med att initiera, nyansera och utveckla preventiva insatser måste detta beaktas. Ungdomarnas förhållningssätt är starkt förknippade med de föreställningar som finns i vuxenvärlden och i samhället i stort.

Att fördjupa och komplettera de kvantitativa resultaten från Stockholmsenkäten med kvalitativa studier, där ungdomars egna berättelser och tolkningar görs synliga gör Stockholmsenkätens resultat än mer intressant och användbart för utvecklande av preventiva insatser i staden.

Bilaga

1. ”Betydelsen av alkohol” - Fördjupningsstudie om meningen med alkohol för unga tjejer i Stockholms stad
2. ”Tjejer och Alkohol” – Riskfaktorer bland unga storkonsumerande tjejer i Stockholms stad